



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Tit. III. De Rescriptis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

Divum Ambrosium eo loco loqui de agris tributariis: sicut eo tempore regulariter erant omnes agri, ex dispositione juris communis, l. Imperatores 7, D. De publicanis, l. 2, & 3, C. Sine censu vel reliq. fund. compar. non posse. Et sic cum hoc onere tributi transferant agri ad Ecclesiam; juxta vulgatam juris sententiam, quod res cum onere suo transferat ad alium; cap. Ex litteris circa fin. inf. De pignorib. cap. Pastoralis inf. De decimis, & l. Alienatio D. De contrah. empt. Panorm. in cap. Non minus num. 15, in fine De immunit. Eccles.

Quod attinet ad can. Tributum XXIII. quest. 8, loquitur is quoque de tributo antiquitus impo-

sito rebus Ecclesiarum, ut differre habet textus, in verbis, quod constitutum antiquitus: atque ideo tenetur Ecclesia idem agnoscere tributum, ut jam ante diximus. Quemadmodum etiam ubi res in feudum à Principe, vel alio domino seculari collata est Ecclesiarum: nam hac specie Ecclesia contra vassallitiam subire tenetur, etiam recognoscendo eundem dominum licet secularem tamquam judicem suum, cap. Verum 7, De foro compet. Qui casus singularis est in re feudali, quod ad judicem attinet, ut ibidem à me explicabitur. Conjunge quæ disseram sub Tit. De immunit. Ecclesiar. favente Deo.

IN TIT. III. DE RESCRIPTIS.

SUMMARIUM.

1. Titulorum: n. ex se connexio an necessaria.
2. Rescriptum quid.
3. Duplex est, aliud Gratia, aliud Justitia.
4. Rescribere soliti consulenti bus olim etiam I. C. I.
5. Hodie summus Pœnitentiarius Roma rescribit supplicanti bus quo ad certas causas.
6. Requisita in quolibet rescripto.
7. Quid juris in rescripto gratis ad beneficium.
8. Rescriptum posterius ad lites quatenus deroget priori.
9. Et posterius speciale generali.
10. Error Latina constructionis vitiat rescriptum.

Variè hunc Titulum Doctores nostri connectunt cum superiori, ut videre est hic apud Decium, tamquam necessaria sit Titulorum inter se coherencia, de quo integrum eap. scripsit Nic. Everhardi, in *Locis suis Legalibus*, hac inscriptione, *Locus ab ordine Rubricarum sive Titulorum*. Ego soleo hunc laborem tamquam nimis curiosum contemnere, cum res planè arbitraria sit auctori, quo ordine aut loco Titulos distribuatur, dummodò non permixtim & confusè: ut Tit. hic in Cod. est XXVI. libri primi, hoc verò loco tertius in D. Tit. De testib. subjicitur Titulo De fide instrum. in Cod. verò antecedit, ut & in his libris Decretalium. Quid igitur de connexionem sive continuationem Titulorum ita anxie disputamus? Ne autem fortuitò aut sine judicio videatur hic Tit. huc congestus, continuatio ejus hæc esse potest, quod cum præcedenti Tit. actum sit

de Constitutionibus, quæ ad omnes subditos pertinet, nunc ordine auctor tractare incipiat de Rescriptis, quæ singulariter impetrari solent à summo Pontifice quo modo scilicet ea accipienda sint.

Itaque rescriptum nihil aliud est, quam responsio, scripto data consulenti vel supplicanti, Consulenti, puta si Judex aut alius quispiam de re dubia consulat sanctum Pontificem, vel etiam Imperatorem, quid juris sit. Supplici, si eadem supplicet pro obtinenda gratia, vel administranda justitia; veluti pro beneficio, privilegio, vel dispensatione consequenda. Justitia, ut scilicet Judex delegatus, unus vel plures, supplicanti decernantur pro dirimenda controversia, aut ut ordinarius Judex officii sui moneatur.

Et hinc duplex genus Rescriptorum, unum Gratia, alterum justitiæ. De utroque agitur hoc Titulo, item in 6 & in Clementinis, præterea in Cod. Si contra jus vel utilitatem publicam, & c. cum Tit. seq. De diversis rescriptis. Hinc Marcellus, in l. penult. D. De restitut. in integ. ait, D. Antonium Prætori rescripsisse, videlicet consulenti: & Ulpian. in l. 1. §. eicui D. Ut in possess. legator vel fideicom. causa esse liceat, his utitur verbis, D. Pius ad Emiliam Equostrem rescripsit.

Ubi quoque observandum est, & Jurisconsultos olim consulenti bus rescripsisse, ut in l. Statu liberi 39. circa fin. D. De statu liberis, & in l. Aristot. 48. D. De manumiss. testam. Idque ideo, quod ipsi ex concessione, & auctoritate principali

pali consulentibus responderent de iure; aded ut nefas esset iudicibus discedere ab eorum responsis, §. *Responsa Instit. de iure natu. &c.* In quo certe plurimum distant Jurisconsulti nostri temporis, quorum responsa nullam necessitatem iniiciunt iudicibus, nisi quatenus iure vel viva ratione iuris confirmantur.

Sed & apud Curiam Romanam usurpatum est in summo Pœnitentiario, ut in multis causis referibat supplicantiibus, ex generali delegatione S. Pontificis, veluti quæ concernunt dispensationes matrimoniales ætatis minorum, vel membri alicuius necessarii ad Ordines vel beneficia Ecclesiastica: item ad plura beneficia simul obtinenda, cum similibus, uti latè tradit Octavianus Vestrius in *Tract. Rom. Aula lib. 1. cap. 1.* Ut in hoc summus Pœnitentiarius similis quodammodo sit prisca Jurisconsultis, de quibus antè diximus.

Ubi asi ad verendum est, quod in omnibus rescriptis S. Pontificis aut etiam imperatoris, si non expressè, saltem tacitè inesse intelligatur hæc clausula, *Si proccs veritate nitantur, cap. 2. hoc tit. vel hæc, Si ita est, prout narrat, c. Cùm oisim 25. hoc tit.* Alioquin rescriptum ipso iure nullum est, c. *Super litteris 20. hoc tit ubi susius dicemus.*

Item in rescriptis, quæ gratiam conferunt, exigitur, ut contra ius vel utilitatem publicam sint impetrata, *l. fin C. Si contra ius vel utilit. publ. &c.* ut alterum non lædant, *l. Rescripta 7. C. de prec. Imperat. offeren.* aut saltem non nisi leviter, veluti si dilatio ad solvendum detur, aut removeatur per rescriptum, *l. 2. C. d. tit.*

Idem est de rescriptis ad litem, ut quamvis S. Pontifex vel Imperator causam demandare possint, ne observato iuris ordine procedatur, aut appellatio admittatur, *c. 1. h. 1. &c. Ex parte 13 inf. de off. & potest. iud. deleg. & c. dispendiosa Clem. de ju-*

dic. non tamen in dubio id mandato eius continetur, sed iuris ordo observandus est, c. Causam que inter 28 hoc tit.

Prius in rescripto gratiæ ad beneficium 7 Ecclesiasticum obtinendum requiritur, ut, si impetrans aliud habeat beneficium, id in supplici libello diserè exprimat; alias rescriptum non valet, *c. Adeo 17. h. 1. Secus, si motu proprio alicui collatum sit beneficium, isque in ipso rescripto expressus valet enim tunc collatio beneficii, nulla etiam mentione facta aliorum beneficiorum, quæ impetrans possidet, c. Si motu 23. de prabendis in 6. & c. 4. eod. tit. in Clem.*

Porro in rescriptis ad litem, si ab utraque parte diversa rescripta impetrata sint, posterius priori derogat, *c. Bona memoria 3. inf. de confirmat. utili vel inutili, c. Ceterum 3. §. si vero in secundo, c. Cùm contingat 4. §. sed hi inf. h. 1. & c. Pastoralis 28. §. præterea inf. de off. & potest. iud. deleg.* dummodò in rescripto posteriori mentio facta sit prioris; alioquin eius mentione non facta præfertur prius, *d. c. 3. & c. 2. in fine h. 1.* Sed & secundum rescriptum impetratum ab altera parte præfertur priori, etiam non facta mentione prioris si prior impetrans dolo vel negligentia non sit usus rescripto suo intra annum, *per text. in c. Si autem 9. c. Ex parte 1. & in c. Plerumque 23. h. 1. * Quemadmodum ubi & prius 9 rescriptum generale est, & posterius speciale; nam & posterius in specie expressa vel propofita derogat generali, c. 1. & c. Pastoralis 4. §. quoniam autem inf. eod.*

Postremò est observandum, rescriptum S. 10 Pontificis non subâstere, in quo error manifestus Latinæ constructionis admittitur, *c. Ad audiendam 11. h. 1.* quamvis aliud receptum sit in instrumentis & testamentis, *l. Imperator Titus 8. d. De statu hom. de quo vide Gloss. & Interpp. hic ad d. c. Ad audiendam.*

In Cap. Sicut Romana 1.

S U M M A R I A.

1. S. Pont. & Imp. delegare possunt, submota appellatione.
2. Non obstante, quod appellatio contineat speciem defensionis.
3. Princeps non præsumitur iniquam fovere sententiam.
4. Rescriptum speciale quâ ratione deroget generali.
5. Rescripta Papa contra ius præsumuntur per importunitatem obtenta.
6. Non solet Princeps cum lassione alterius rescribere.
7. Mandatum per mandatores revocari & restringi potest.
8. Generi per speciem derogatur.
9. Clausula, remota appellatione, concernit Reip. favorem.

Senten-

Sententia hujus Cap. hæc est, quod ubi causa iudicibus, appellatione remota, delegata est, non possit pars, quæ ex sententia se gravatam conquisitur, appellare, vigore etiam rescripti, quo ei à S. Pontifice antea generaliter permessa fuit libera potestas ad appellandum, quia (ut hic subiicitur) speciale mandatum derogat generali.

1 Ex hoc Cap. notant in primis Doctores, S. Pontificem posse causam delegare sub motu appellatione, hoc est ne à delegari sententia appelleretur. Idem est in Imperatore, l. 1 § fin D. A quibus appel. non licet. Cæteris iudicibus id minime permillum est, c. Super quæstionum 27 § si vero inf. De off. & potest. jud. deleg. & d. § fin. Cum sic juris beneficium a jure communi litigantibus concessum non possit auferri, l. 1 in suo princ. D. De seriis. & cap. Indultum De R. l. in 6. Nihilominus permillum est litigantibus appellationi renuntiare, per text. in d. l. 1. § si quis D. A. quibus appell. non licet. & in l. fin. § fin. C. De temporibus appell. Idque ideo, quod quilibet possit renuntiare juri pro se introducto, l. fin. C. De pactis.

2 Neque movet, quod contra textum nostrum à plerisque objicitur, appellationem idcirco à S. Pont. vel Imp. non posse inhiberi, quod speciem contineat defensionis, & subsequenter jure naturali sit introducta: quia hoc argumentum nullo jure probatur, nisi aperte constaret, iniquam esse iudicis sententiam, cap. Suggestum 15 inf. De appellat. juncto c. Pastoralis De sent. & re judic. in Clem. Nam hac specie per hanc clausulam, appellatione submotâ, non excludetur appellatio: † neque enim præsumitur Princeps iniquam velle sententiam fovere, cap. Inter 9. inf. De sent. & re judic. c. Ex conquestione 10 inf. De restitut. spoliat. Atqui in dubio pro sententia præsumitur iudicis, c. In præsentia 6. inf. De renuntiat. c. Sicut 6. circa fin. inf. De sent. & re judic.

4 Alterum in hoc Cap. majoris est difficultatis, videlicet de rescripto speciali, quâ ratione deroget generali, quo permittitur libera appellandi potestas; per speciale autem in aliqua causa admittitur appellatio Nam duo obstat videntur. Unum, quod jus ex priori rescripto antè quæ situm in dubio non censetur tolli, c. Decet De R. l. in 6. & c. Quamvis 8. h. n. s. in 6. Alterum est, quod, cum prius rescriptum consonum sit juri communi, quo in omni causa permittitur appellatio. l. Et in majoribus 20 C. De appellat. & c. De appellationibus 11. inf. De appellat. non possit illi derogari per posterius, nisi in hoc mentio prioris facta fuerit, per text. in 9.

3 De capella Monach. c. Nonnulli 28. inf. 28. inf. h. t. l. 2 & l. Rescripta C. De precib. Imp. offer. & l. fin. C. Si contra jus vel util. &c. Ut hinc rectè tradiderit Felinus in c. 1. num. 26. sup. De constitutionib. † quod rescripta Papæ contra jus præsumantur in dubio obtenta per importunitatem supplicantium, & consequenter sub vel obreptionis argui possint, uti falius dicam inferius, ad c. Super litteris.

Verum hæc nihil efficiunt sententiæ cap. nostri. Nam prius argumentum rectè loquitur de jure alteri quæ sitio; quod per subsequens rescriptum non tollitur, nisi prioris derogatione expressè factâ. † Non enim solet Princeps cum læsione juris alterius rescribere, cap. Quamvis 8. eod. in 6. c. Ex parte 12. De off. & potest. jud. deleg. Nam & sic privilegio per contrarium privilegium non derogatur, si nulla illius mentio facta sit, per text. in c. Veniens 19. vers. non obstante privilegio, De prescript. At in specie cap. n. nullum jus impetranti rescriptum generale acquisitum erat, sed tantum generale mandatum ad omnes iudices communicatum fuit, ut possit in quavis causa appellare. Non mirum igitur, si huic generali mandato derogetur per speciale.

Deinde cum mandatum per mandatorem semper revocari possit, re adhuc integrâ. §. R. Ne quæque insit De mandato: multo magis generale mandatum in aliqua causa per eundem restringi potest, c. Dudum 14. c. Quamvis 38. De præben. in 6. & c. Pastoralis 14. §. quoniam eod.

Quare hoc textu nostro generi per speciem rectè derogatur: sicut & contingit in similibus casibus, veluti in ultimis voluntatibus, ut in l. 2. D. De tritico & vino leg. ubi cum uni legata esset penu, alteri vinum, vinum eo calu ex penu detractum censetur, cum dubium non sit & vinum sub penu tamquam sub genere suo contineri, l. 1. D. De penulegata. Item si uni vestimenta, alteri vestis muliebris legata fuerit, similiter exempta censetur ex generali illo legato de vestimentis vestis muliebris, l. 1. D. De auro argento leg. Habetque locum simili Juris regula, Generi per speciem derogatur, cap. Generi De R. l. in 6.

Quoad posterius argumentum, illud non obtinet in rescriptis, quæ concernunt Reip. favorem; quale est hoc, cui inserta est clausula, remota appellatione, id est ne appelleretur, quæ ad diminuendas lites cum reipubl. commodo pertinet, l. Propterandum 13. in princ. C. De iudiciis & l. fin. D. Pro socio.

In Cap. Ex parte 2.

S U M M A R I A.

1. In rescriptis Pontificum cur subintelligatur clausula, Si preces veritate nitantur.
2. Cur sacrilegi instar dicatur disputare de iudicio Principis.
3. Princeps sæpè importunitate obviatur & circumvenitur.
4. Quid si Princeps mandet sub certa pœna?
5. Quid item iuris, si res aliter se habet, quàm præsupponit?
6. Quando de iudicio Principis disputari possit?
7. In rescriptis Imp. prædicta clausula exprimi debet.
8. Rescriptum inhibens causæ cognitionem suspitione falsi non caret.
9. Executio mandatorum causæ decepti nequit.
10. Nisi in mandato exo. usivo adjecta sit clausula iustificatoria.
11. Causæ, quæ causæ cognitionem antè non desiderant.
12. Quid hæc de re habeat Ordinatio Camera.

Duo potissimum hæc Decretali continentur, quod ad præsentem Tit. attinet. Primum, quod in rescriptis S. Pontificis semper subintelligatur hæc conditio sive clausula, *Si preces veritate nitantur*. Alterum est, quod rescriptum, in quo absque causæ cognitione iuberetur procedi, falsi suspitione laboret. Utrumque breviter explicemus.

1 Quoad prius, hæc ratio est, quia rescripta à supplicationis forma tamquam causa effectum & interpretationem recipiunt, *l. 2. Et si legibus 5. C. Si contra ius vel utilit. publ. e. Quia 6. inf. De consang. & affinis & c. Super litteris 20. h. num. 1.* Unde pars, contra quam rescriptum impetratum est, potest comparere & exceptionem ob vel subreptionis objicere: & si exceptionem probaverit, rescindatur rescriptum, impetransque in expensas condemnatur, *e. fin. inf. eod.* Carere enim debet mendax precatore penitus impetratis, ut loquitur Imp. in *d. l. Et si legibus & c. text. in d. c. Super litteris.*

2 Nec movet, quod sacrilegi instar sit disputare de iudicio Principis, *l. 2. C. De crimine sacrilegii*: quia id verum est, ubi Princeps sua sponte aliquid fecit, non ad suggestionem & petitionem alterius; hoc enim casu permittit Princeps rescriptum suum falsitatis argui, *d. l. 2. 3. & 4. C. Si contra ius & c. & per hunc. et. nostrum.*

3 Nam interdum Princeps importunitate peten-

tium obruitur, ut etiam non concedenda tribuat, *l. 2. C. Da petit honorum sublati lib. 10. & c. fin. hoc tit. in 6.* aut falsò ipsi imponitur, *d. c. Super litteris*. Unde illud Alexandri III. ad Ravennatem Archiepiscopum, *Si quando, inquit, aliqua tua fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exasperare videntur, turbari non debes. & inf. Qualitatem negotii, pro quo tibi scribitur, diligenter considerans, aut mandatum nostrum reverenter adimpleas, aut per litteras tuas, quare adimplere non possis, rationabilem causam præstendas, quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod prævè nobis fuerit insinuatione suggestum. text. est in c. Si quando 5. inf. eod.*

Ex quo eleganter ibidem deducit Panorm. si **4** Princeps mandet sub certa pœna, puta excommunicationis, quam incurreret ipso factis, qui nõ paruerit, posse mandatoriũ super exhibitione mandati, nisi maximum scandalum timeatur, vel aliter dubitetur de meate Principis, differre executionem, & referre causam Principi, quia hoc facit auctoritate juris, *d. c. Si quando, & §. deinde competens Nov. 17. l. e. mandatis Principum.*

Cui convenit Anchoranus relatus à Felino, *ad d. c. Si quando num. 2.* Quod si res, inquit, aliter se habet quàm præsupponit mens rescripti, est super sedendum, et si contineat excommunicationem latæ sententiæ; quia tacita conditio, *Si preces veritate nitantur*, tenet eam in suspensio

Adde & de iudicio Principis disputari posse, si in alterius præiudicium contra ius tendat, *200. iii. Cod. Si contra ius & c. nisi clausula, Non obstante lege, sit rescripto inserta, de qua vide Decium ad l. fin. C. Si contra ius, Panorm. & Felin. in c. Nonnulli inf. eod.* Verum & hæc permittente jure sine Principe fiunt, ut antè dixi.

Illud in rescriptis Imperatoris singulare est, **7** quod in illis requiritur expressa clausula, *Si preces veritate nitantur*: alioquin rescriptum non valet, per text. in *l. fin. C. De diversis rescriptis*. Licet sint, qui putent, moribus & consuetudine receptum esse, ut etiam in foro sæculari subaudiatur hæc clausula, quamvis in ipso rescripto disertè non contineatur, quos vide in *d. l. fin. & apud Decium hic num. 73.*

Altero capite hujus Decretalis declaratur, **8** rescriptum inhibens causæ cognitionem suspitione falsi non carere, hoc est haberi pro falso; nisi contra probetur, verè cum clausula, *Abique causa cog-*
nitione,

nitio, impetratum fuisse, ut rectè interpretatur hic Glossa in fine & Decius num. 41. Nam & ob hanc falsi suspicionem impetrans à S. Pontifice ad se evocatur, rationem ejus redditurus; cum non solet rescritto suo causæ cognitionem inhibere, & inchoare ab executione.

9 Quare hic repetendum est, quod obiter indicavimus ad c. Ecclesia S. Maria sup. De consuet. quod regulariter à jure prohibitum sit, ne inauditâ causâ contra reum executio fiat, per text. in c. Congruente 7, inf. De restit. spoliat. can. 1, cum aliquot seqq. Il. quest. 1, l. 2, c. Si per vim & l. 1. c. De execut. res judic. cum similib. Et ne quidem ex rescritto Principis, per hunc text. & in l. 4. cum l. seqq. c. Si contra jus & l. 6, c. Unde vi. Unde si secus fiat, praesumitur hoc rescritto falsò extortum, text. hic, impuneque contemnitur, per praedicta jura. & facit elegans text. in l. Prohibitum c. De jure fisci lib. 10. † Nisi in mandato executivo adjecta sit clausula justificatoria, ut vocant: veluti, Mando tibi, ut rem restituas, ne amplius inferentiam tuam turbes, hoc vel illud facias, vel non facias, aut in termino praefixo appareas, causaque allegatur, quare non tenearis parere mandato: quæ ultima verba, aut in termino praefixo &c. clausulam justificatoriam si ve justificativam designant Nam hoc casu sustinetur mandatum executivum, cum, citato comparante, resolvarur in vim simplicis citationis. Ita ex communi sententia Jas in l. Nec quicquam 9, num. 5, D. De off. Procons.

11 Dixi, regulariter; nam quidam casus sunt, qui causæ cognitionem antè non desiderant, ac proinde in his ab executione rectè incipitur, & consequenter valet rescritto: veluti in novi operis nuntiatione, hoc est, ne quis novum opus faciat; quia hujus nuntiationis, si ve ea jure, si ve injuriâ facta sit, hic est effectus, ut, si postea alter instituat & progrediatur opus facere, quidquid factum erit, tolli vel destrui debeat, l. Prater 20 §. aut Prater D. De novi operis nuntiat. & c. 1, inf. eod. tit.

Secundus casus est, quando periculum timeatur, ne inter partes ad arma deveniatur, l. Acquisitum, alias l. Si usus fructus 6 §. sed inter D. De usufructu: vel si unus alteri offensionem intenter, l. 1. §. illud autem D. X. vi. possidetis.

Tertius est, quoties actus aliquis explicari potest, praesente & invito, poterit & absente eo, l. 4, §. 1, vers. illud videamus D. De fideicommiss. libertatib.

Quartus est in iis, quæ moram non patiuntur,

aut damnum irreparabile adferunt, vel pugnant cum Reipubl. utilitate. Nam & his casibus à mandato executivo rectè incipitur, rejectâ cognitione causæ in aliud tempus, de quibus latius vide And. Gaill lib. 10. Obs. 13.

Atque de his omnibus juvat hic referre, quod statuit Ordinatio Camerae p. 2, tit. 23, cujus verba, licet aliquantulum obscura, ita Latine conatus sum reddere, in gratiam Auditorum: Postquam jure Casareo ordinatum & prescriptum est, in rebus judicialibus inchoandum non esse ab executione & mandato, Stasimus, ordinamus & volumus ut quod in Camera Imperiali mandata & praecepta non alio modo, quam cum insertione clausulae justificatoria (per quam parti adversa reservantur causa pronuncienda, cur illa locum habere non debeant) & in rebus & inter personas, ad Camerae iudicium pertinentes, decerni debent, praeterquam si res & negotium, super quo mandata Casarea decerni petuntur, in se de jure vel consuetudine hoc postulent, aliaque sint, quæ etiam absque ulteriori cognitione pro pœnalibus vel iniuriis habenda sint, aut tale onus parti impositum, quod post executionem factam non possit restitui, vel res adversetur communi utilitati, vel non patiatur ullam moram. Nam & in his & aliis casibus, in quibus vigore juris à praescripto absque precedenti cognitione incipi potest, debent & possunt per iudicem Camerae & Assessores mandata absque justificatoria clausula decerni, & sine omni contradictione, aut in pedimento impleri: & deinde contra illos, qui huiusmodi mandata transgrediuntur, procedere oportet ad pœnas mandatis insertas. Quod si verò in praedictis casibus pars, contra quam huiusmodi mandata decretata sunt, post impletionem eorum vel declarationem & praestationem pœnae, ratione inobedientiæ, velit aliquid ad relevationem sui producere, permittetur id ei loco suo ubi ordinariè competit; auditaque utraque parte in iudicio quod æquum & iustum est fiet & iudicabitur. Hæc Ordinatio Camerae valet, eo quod juri communi conformis sit, ut constat ex locis antè à me citatis; nisi quod de consuetudine ibi addatur, & de pœnis. De consuetudine mirum non est, cum & hæc pars juris sit. De pœnis exstat tit. D. Si quis jus dicenti non obtemperaverit; quo permittitur omnibus magistratibus suam jurisdictionem pœnali iudicio defendere, id est inobedientes mulctare. Ubi tamen meminisse oportet, quod in omnibus mandatis, etiam sine clausula justificatoria, subintelligatur quoque hæc conditio, Si preces veritate narrantur, sicut fufius tradit Gaill lib. 1, Obs. 14. & Myul. cent. 4, Obs. 8, circa fin.

In Cap. Sciscitatus 13.

SUMMARI A.

1. Causa pluribus delegata conjunctim, omnes simul cognoscere debent.
2. Sin disjunctim, singulis cognoscendi potestas est in solidum, estque locus preventioni.
3. Clausula ita concepta, Quod si omnes interesse non possint, qua impotentia intelligatur.
4. Quid si delegatorum aliquis adesse nolit?

HAc Decretali declaratur vis hujus clausulae, quae rescriptis inseri solet, *Quod si omnes, (quibus scilicet causa delegatur) ejus cognitioni vel executioni interesse simul non possint, unus vel plures ex iis nihilominus exequantur.*

1. Praemitto ad majorem illustrationem a S. Pont. quandoque delegari causam uni vel pluribus, ut videre est passim *inf. De off. & potest. jud. deleg.* Si pluribus, id vel simpliciter sive conjunctim fit, vel disjunctim. In iis, qui simpliciter sive conjunctim per voculam, *&*, sive etiam, aut similem omnes simul delegari causae cognitioni vel executioni interesse debent. Alioquin, uno mortuo, vel aliter absente, reliqui in eadem causa procedere non possunt, *l. Duo 39, D. De re jud. l. Si cui 20, D. De receptis arbitris, & facit text. in c. Si duo*
2. *5, De procur. in 6. §. Sin disjunctim*, veluti ut omnes, aut duo, vel unus eorum causam cognoscat, hoc casu cuius delegatorum cognoscendi potestas facta est in solidum; ita ut inter eos preventioni locus sit, neque alii ulterius coepta causa se immiscere possint: nisi is qui praevenerit, infirmitate aut alia iusta causa impediatur, aut nolit eam persequi, *c. Cum plures 8, De off. & potest. jud. deleg. in 6*
3. Ubi verò clausula disjunctim ita concepta est, *Quod si omnes interesse non possint, alii vel unus ex illis*

procedat, de qua hac Decretali quaeritur, quanam impotentia per verba, non possint, vel nequeant, intelligatur. Et respondet S. Pont. utramque impotentiam intelligi, tam quae juris est, quam quae facti Juris, ut si is, cui causa simul delegata est, servus sit, vel infamis, vel excommunicatus, vel simili juris impedimento laboret, si quidem hi à jure prohibentur iudices esse, per hunc text. *Juncta Gl. & in l. Cum prator 12, §. non autem D. De jud. Facti, ut si v. g. morbo sit implicatus, si carcere vel vinculis restrictus, si absens aut aliter necessario praepeditus, cognitioni causae adesse non possit, per hunc text.* Item si verecundià prohibeatur, *text. singul. in l. Filius 15, D. De condit. institut. in l. Nepos Proculo 125, D. De verb. signif. & in l. In eadem re §. 1. D. Ex quibus caus. majores &c.* Igitur utraque impotentia his verbis, *si omnes interesse non possint*, continetur, Dum tamen is, qui impeditur, collegis suis excusationem suam legitime insinuet, *per h. text.* Ex quo rectè notat Panormit *hic*, quòd verbum impotentiae à jure vel ab homine prolatum verificetur tam de impotentia juris quam facti.

4. Quid si delegatorum aliquis nolit adesse? Quo ad proprietatem verbi impotentiae is non continetur; quia aliud est nolle, aliud non posse, *text. hic.* Attamen benignà interpretatione receptum est, ut hac clausula, *si omnes interesse non possint*, contineatur etiam is, qui interesse non vult *per h. text. Juncto c. Prudentia in princ. inf. De off. & potest. jud. deleg.* Idque in favorem causae, ne ejus cognitio differatur vel suspendatur. Aliter enim quoad ipsum nolentem, cujus nulla excusatio est; sed propter refragationem suam gravissimè est arguendus, *juxta text. in d. c. Prudentia §. adjicimus.* Atque ita finis cap. nostri supplendus & declarandus est.

In Cap. Super litteris 20.

SUMMARI A.

1. Summa hujus cap.
2. Rescriptum per fraudem sub vel obreptione impetratum in totum vitatur.
3. 8. Nemini dolus suus patrocinari debet.
4. Intellectus l. 2. C. Si contra jus vel utilitatem publ.
5. Dolus duplex, ex animo seu proposito, & re ipsa.

6. Mendacium quid.
7. Rescriptum Principis per mendacium exortum in totum non corrumpit; secus in rescripto Pont. & in foro Ecclesiastico.
9. Quis cognoscat de hujusmodi dolosa sub obreptione.
10. Sub vel obreptione ex simplicitate vel ignorantia admessa rescriptum non vitatur.
11. An hac regula locum habeat in rescriptis ad beneficia Ecclesiastica.

12. Rescripta ad beneficia strictè interpretanda nec extendenda.
 13. Sub vel obreptio dolo carens vitiat rescriptum, ubi aliàs eà cessante non erat rescripturus Pont.
 14. Rescriptum vim suam habet ex mente rescribentis.
 15. Hodie rescripta tum ad beneficia, tum ad lites sunt abrogata.
 16. De causis fori ecclesiasticis in prima instantia cognoscunt locorum Ordinarii; nec aliis delegari possunt, exceptis tribus casibus.

17. Iudex delegatus à Pont. qualis esse debeat.

Hoc Cap. cenfore Panormit. difficile, famosum, & clavus totius Tit. est. Summatim verò in hac sententiam contrahitur.

Rescriptum dolo impetratum per veri suppressionem, vel falsi narrationem, non valet Per errorem verò aut ignorantiam, eatenus valet, ut iudex in eo datus, quem delegatum vocamus, possit procedere, servato juris communis ordine: dum tamen, si rectè narratum fuisset, erat rescripturus Princeps, aliàs minimè. Ut autem hæc rectius intelligantur, tres conclusiones sive potius regulæ à nobis constituendæ sunt.

1. Quarum prima sit hæc. Rescriptum per fraudem impetratum, quod subreptitium vel obreptitium dicitur (utrumque enim idem significat, per text. in l. 1. C. Si nuptia ex rescripto pet. quamvis sint, qui distinguant, ut videre est hic apud August. Beronum num. 2.) vitiat in totum. Quæ regula hoc textu apertissimè probatur quoad rescriptum contentiosum, quod aliàs ad litem dicitur, subaudi, dirimendam, deputato in eo iudice delegato, uno vel pluribus. Nihilominus in aliis rescriptis eadem regula locum habet, propter clausulam, Si preces veritate nitantur, quæ in omni rescripto subintelligitur, licet expressa non sit, c. 2. Et ibi latius diximus sup. eod. Unde hac clausulâ deficiente, veluti conditione, sub qua rescriptum est obtentum, deficit & ipsum rescriptum, c. Cum cessante 60 in pr. inf. De appellat. And. Tiraquel. in tract. Cessante causâ num. 324.*
2. Accedat hæc ratio, quod nemini dolus suus patrocinari debet, c. Sedes 25. cum c. seq. inf. eod. l. Ita demum 36 in princ. D. De recept. arb. & l. Iudex dolo 12. D. De dolo malo. Et disertè inquit text. in l. 5. C. Si contra jus &c. Et hic in princ. mendax precator careat impetratis. Quæ ratio communis est etiam ad omnia rescripta, atque ad eò obrinet, licet in eodem rescripto plura capita continean-

tur: nam quoad omnia tale rescriptum vitiat, & quidem ipso jure, per h. text. nostrum, in verbis, in sua perversitatis pœnam nullum ex illis litteris commodum consequatur Concordat text. in c. Sedes 25. in fine &c. Constitutus 19 inf. eod.

Cæterum huic regulæ objicitur textus, qui multorum ingenia conturbat, in l. 2. C. Si contra jus vel utilitatem publ. Præscriptione (ait text.) mendaciorum oppositâ, sive in juris narratione mendacium reperiat, sive in facti, sive in tacendi fraude, pro tenore veritatis, non deprecantis affirmatione datum iudicem cognoscere debere, & secundum hoc de causa convenit ferre sententiam. Hoc igitur textu rescriptum per mendacium impetratum sustinetur quoad iudicem in eo datum; ergo totum rescriptum ipso jure non est nullum. Sed respondet Panorm. & post eum Mandos. hic, quod fraus & mendacium, quorum in d. l. 2. fit mentio, accipi non debeant, ubi decipiendi animo fraus vel mendacium committitur, sed ubi per errorem fraus sive dolus intervenit; quem vocant etiam dolum, sed qui provenit ex ipsa re, non ex animo, text. in l. Si quis cum aliter 36. D. De verb. oblig. Nam obiter hic observandum est, duplicem esse dolum. unum ex proposito, sive destinata animi voluntate, de quo agitur tit. D. & C. De dolo malo. Alium re ipsâ, quando scilicet quis fuit deceptus, non ex proposito, sed re ipsâ, d. l. Si quis cum aliter & l. 2. Et ibi latius DD. C. De rescind. vend.

Verum vereor, ne hæc interpretatio jure defendi possit, cum mendacium dici nequeat, quod per errorem aliter proponitur, sed potius falsum dicitur, text. in can. Homines cum can. seq. XII. q. 2. At text. in d. l. 2. de mendacio loquitur, quod semper dolum in se continet. Neque text. in can. Is autem d. q. 2. per Panorm. & Mandos. adductus eorum interpretationem probat, sed potius contrarium innuit. Deinde de fraude hæc exstat juris civilis regula, Fraudis interpretatio semper in jure civili, non ex eventu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur, l. Fraudis 79. D. De R. l.

Unde magis placet sententia Baldi, hic num. 7. 13. qui ex d. l. 2. rectè probat rescriptum Principis per mendacium extortum non totum corrumpere sed tribuere delegato jurisdictionem, ut de veritate negotii principalis possit cognoscere, qui certè sensus planus & verus videtur d. l. 2. Addit tamen Bald. id verum esse de jure civili in rescriptis Imperatoris, non autem de jure Canonico in rescriptis.

rescriptis Pontificis, in quibus obtinent omnes regulæ nostræ. Quæ & sunt Petri antiqui Interpretis sententia apud Bart. *ind. l. 1. num. 3.* Cui consequens est, ut decisio *d. l. 2.* in foro suo civili, & hæc regula nostra in foro Ecclesiastico observanda sit, juxta ea, quæ diximus *ad c. 1. sup. de consuet.*

8 Neque huic interpretationi *d. l. 2.* obstat, quod diximus, nemini dolum suum patrocinari debere, & quod mendax peccator careat penitus impetratis; quia hæc rationes de jure civili non procedunt in rescriptis contentiosis: cum enim nihil adversario noceant, nec impetranti jus suum augeant, sed ad justiciam administrandam pertineant, solent facilius impetrari, *c. pen. inf. de crimine falsi*, ac proinde jure civili non tanta eorum habetur ratio. Aliud hoc nostro text. quo & improbat fraudem etiam in rescriptis ad litem, ut eo magis coërceatur improbitas impetrantis.

9 Sed quis cognoscat de hac dolosa sub vel obreptione? Et magis est, Judicem ipso rescripto datum, *text. h. in verbis, quod delegatus &c.* Non ergo, inquires, tale rescriptum ipso jure nullum est, cum ex eo competat legato juris civilis jus cognoscendi. Verum id fit auctoritate hujus Decretalis, quæ ipsi potestas sit de dolosa obreptione, quæ contra rescriptum objicitur, cognoscendi. Sicut quoque evenit, ubi quis ex aliena jurisdictione ad judicem vocatur; nam & hic similiter judex auctoritate juris cognoscit, an vocatus sit suæ jurisdictionis, *l. Si quis ex aliena §. de judic. idque fit ratione dubii*. Unde in proposito cum per exceptionem obreptionis dubitetur, an fuerit subreptum §. Pontifici vel Principi, Judex rescripto datus cognoscit, an obreptum sit: & si adversarius obreptionem non probaverit, judex ad causam principalem procedit; sin autem probaverit, judex esse desinit, nullamque jurisdictionem habet in causa principali, quo sensu accipiendus est hic textus.

10 Sed ad secundam regulam transeamus, & est hæc. Sub vel obreptio ex simplicitate vel ignorantia admilla rescriptum non vitiat, si alijs expressâ veritate vel falsitate erat rescriptum concessurus §. Pontifex. Quo casu, omisâ speciali formâ ipsius rescripti, procedet iudex delegatus in causâ secundum ordinem iuris communis: atque hanc quoque regulam probat text. noster *in verb. inter alias.* Exemplo res illustratur. Impetravi rescriptum, ut res emptæ mihi traderetur à

venditore, & quia errore ductus asserui venditori solutum esse, puta per procuratorem, & sic obtinui, quod hæc causa summarie & de plano absque strepitu & figura iudicii, delegata fuerit: hæc specie quia falsò narravi, pretium solutum esse, delegatus iudex non secundum illam specialem rescripti formam, ut summarie & de plano causam cognosceret, sed observato iuris communis ordine procedet, videlicet ut citato venditore libellus proferatur, lis contestetur, iuramentum de calumnia præstetur, cæteraque solemnâ iudicii adhibeantur, *juxta l. Prolatam 4. & ibi latius DD. C. de sent. & interloc. omn. jud.* Vel si simpliciter rescriptum sit, ut venditor condemnetur ad rei traditionem, non antè cum condemnabit iudex delegatus, quàm si pretium solutum sit ab emptore, *text. in l. Iulianus 13. §. Offerri de actionib. empti & vend.* Hoc igitur modo, omisâ speciali rescripti formâ, causam deciderit iudex datus secundum ordinem & viam iuris communis. Quod & in similibus rescriptis retinendum est, dum modo (ut hæc regula monet) subreptione cessante alias erat rescriptum daturus §. Pont. Quod & ipse iudex delegatus æstimabit, si quæ ratio concedendi rescripti §. Pontificem movisset, *text. h. in fin.* quia solebat in similibus dare iudicem.

Utrum verò hæc regula locum habeat in rescriptis ad beneficia Ecclesiastica, non conveniant inter se DD. Et quidem hoc existimant Panorm & Felinus *hic*; sed adhibitis more suo limitationibus, quas equidem consulè omitto. Cæterum magis puto non habere locum, *per text. in c. Si motu proprio 23. de præbendis in 6. junctâ ibid. Gl. quam & probat Decius hic n. 6. in fine.* Nam eo textu rescriptum ad beneficium Ecclesiasticum nihil prodest illi, qui aliud quantumcumque exiguum habet, & illud subreptum in narratione. At nemo dubitat, si expressum fuisset, summum Pont. ei concessurum fuisse. Verum aliud receptum est in beneficiis Ecclesiasticis, quorum rescripta strictè & in suis terminis accipiuntur, neque ad casum non expressum producuntur, *text. notab. in c. Cui 27. de præbendis in 6. & in c. Susceptum 6. h. t. in 6.*

Neque obstat text. in c. Gratia hoc eod. in 6. Nam eius decisio singularis est, non tantum propter iustam ignorantiam impetrantis, sed & quod is nondum acceptaverat alterum beneficium sibi collatum ab Episcopo, ut rectè quoque animadvertit Decius *hic n. 7.*

Tertia & postrema regula est. Sub vel obreptio dolo

dolo carens viciat rescriptum, ubi aliàs, cessante sub vel obreptione, non erat rescripturus §. Pont. Et hæc regula probatur per textum nostrum *circa fin* Exempli causa, sit rescriptum impetratum in causa feudali, suppresso nomine feudi, omnino corrumpit, ex eo, quod non sit existimandum, summum Pont. in causa feudali ita rescripturum fuisse, si causam feudalem scivisset, ne cognitionem causæ feudalis adimeret ipsi domino, vel paribus Curie, ad quos aliàs cognitio feudalis causæ spectat, *e. Imperialem §. præterea si inter de prohibita feudi alienat. per Fred. &c. Transmissa 6. inf. de foro compet.** Et ratio huius est, quod rescriptum & vim & suam interpretationem ex mente rescribentis recipiat, *e. Cum aded 17 cum c. dilecto 22. h. e. & c. Super eo 15. inf. de off. & potest. jud. deleg.* Sed hic mens rescribentis deficit, cum non censetur §. Pont. præiudicare aliis velle; ergo & rescriptum deficit, *d. c. Cum aded, juncto c. Cum cessante 60 in pr. inf. de appellat.* Ubi quoque observanda, iudicem rescripto datum posse & de his cognoscere, iuxta *text. n.* sicut ad primam regulam monuimus.

15 Atque hæc hæc hæc, quod attinet ad Tit. de rescriptis. Cætera non persequor ideo, quod rescripta ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, & ad lites dirimendas, de quibus hoc Tit. maxime agitur, abrogata sunt per Conoc. Trid. Sess. 24. c. 19. *&c. c. 20 in decreto de reformat.* Nam in *d. c. 19.* omnia mandata de providendo, & gratiæ ad vacatura beneficia, quas vocant expectativas, irritantur, & amplius concedi prohibentur. * In altero verò, videl. *c. 20.* aperte constituitur, ut omnes causæ ad forum ecclesiasticum quomolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinariis locorum dum-

taxat cognosci debeant. Ex quo consequens est, eas per rescriptum Summi Pont. aliis committi non posse, nec debere. Tres tamen casus excipiuntur. Primus est, si causa intra biennium à tempore motæ litis decisa non fuerit. Nam hoc casu non solum liberum est partibus, aut alteri earum, superiores iudices adire pro persequenda & dirimenda lite, sed & petere eandem causam alteri committi. Alter casus est in his causis, quæ iuxta Canonicas sanctiones reservatæ sunt Sedi Apostolicæ: ut sunt translatio & depositio Episcoporum, *c. 1. & 2. inf. de translat. Episc.* Item unio Episcopatum, *c. Quod translationem 4. & ibi laud. Gl. inf. de off. leg.* Tertius est, ubi summus Pont. ex causa urgenti & rationabili iudicat per speciale rescriptum signaturæ manu suâ subsciptum, rem committendam sive delegandam esse, vel ad se advocandam. His tribus casibus in *d. c. 20.* exceptis, locum habent adhuc, quæ hæcenus de rescriptis diximus & quæ extarent adhuc explicanda, nisi brevitati consuleremus & utilitati Auditorum, qui maiora desiderant ex subsequentibus Tit.

Interim hic non est omitrendum, quod in prædictis casibus à §. Pont. non quilibet delegatus iudex constituatur, sed Clericus in dignitate vel personatu constitutus, vel Ecclesiarum cathedralium Canonicus, *c. Statutum 11. h. 2. in 6.* vel Prior Conventualis, vel Episcopi Officialis, *c. 2. eod. in Clem. Iuuge Conc. Trid. Sess. 25. c. 10. de reformat.* Quod autem his dumtaxat, non aliis personis inferioribus delegatio à §. Pont. fiat, suadet eius auctoritas, qui per Legatum digniorem etiam dignius representatur, *c. Sanè 11. de off. & potest. jud. deleg.*

IN TIT. IV. DE CONSVETVDINE.

SUMMARI A.

1. Consuetudo quid, eiusque vis & effectus,
2. Consuetudo debet esse rationalis.
3. Consuetudini quando sit locus, & secundum eam iudicandum
4. Iuramentum Assessorum Camera Imperialis.
5. Quis si consuetudo præcesserit ius scriptum cui standum iuri scripto an consuetudini?
6. Iudex in iudicando quam consuetudinem sequi debeat, loci contractus, an domicilii.
7. Consuetudo loci in iudicium deduci & probari debet.

8. An docteri de consuetudine attestanti credi debeat.

9. Præiudicium Camera Imperialis non facit ius.

Superioribus duobus Titulis dictum est de iure scripto, videlicet de constitutionibus & rescriptis: nunc ex ordine sequitur Tit. De consuetudine, quæ alterius iuris pars est, scilicet non scripti. Quippe ius omne aut scripto aut non scripto constat, *can. 2. dist. 2. l. ius civile 6. circa fin. d. de just. & iure & §. constat Instit. de iure nat. gent. & civ.*

Consuetudo, auctore Isidoro, est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur,

C 2

cū